

BUDAPEST VÁROSKÉPÉNEK TÖRTÉNETE

BORSOS BÉLA

építész-mérnök, a TTIT Közp. Művészeti Szakosztályának tagja

Budapest a világ egyik legszebb városa. Nemcsak mi, magyarok állapítjuk meg ezt — akiket elfogultsággal lehetne vádolni — hanem azok is, akik messze idegenből érkezve először pillantják meg fővárosunkat és egyaránt megcsodálják a táj s a rajta elterülő világváros szépségét. Táj és város egymástól elválaszthatatlanok, a táji keret változatlan, vagy csak alig változó adottság még olyan ősrégi település életében is, amilyen Budapest. A város teste ellenben állandóan változik, pusztul, s újjászületik. Benne a város élete jelenik meg, őlt testet kézzelfogható formában. A város életét mint bonyolult történelmi folyamatot viszont elsősorban a gazdasági fejlődés, s a társadalmi ellentétek formálják. A várostest tehát végső fokon ezek sajátos tükröképe. A változó várostest és a változatlan táji keret között minden történelmi korban más és más egyedileg meghatározott kapcsolat keletkezett. Az egyes korok városképeinek esztétikai értékét egyrészt e kapcsolat harmonikus volta, másrészt a városélet sajátos tükrözésének igazsága és teljessége határozzák meg.

E szemlélet szerint a szép város szinte műalkotásként jelenik meg előttünk. A város mint műalkotás azonban, sok közös vonásuk ellenére is, lényegesen különbözik a képzőművészeti alkotástól. Az első sok-sok ember kollektív alkotása, az utóbbi legtöbbször egy személy erőfeszítésének eredménye. A képzőművészeti alkotást mindig tudatos teremtő folyamat hozza létre, a városok alakulásánál pedig a tudatosság nem mindig játszik szerepet. A képzőművész alkotótevékenysége időben határolt, jellemző sajátossága a műtárgyat létrehozó élmény végleges, változatlan formában való rögzítésének igénye. A szép város viszont sohasem befejezett. A városkép egy-egy jellemző kiteljesedésének kezdetét épp olyan kevésbé tudjuk időben élesen megvonni, mint megszűnését meghatározni. A különböző építőművészeti stílusokban alkotó korok hagyatéka időben egymást átfedve rétegződik a várostestben, s egyidejűleg jut a városképben kifejezésre. A város fejlődését mindig megköti a múlt hagyatéka, a történelmi városképek tehát sohasem tükrözhetik tisztán egy meghatározott kor városéletét. A városkép kialakulásának teljes történetében azonban a változások szintézisében hűen áll előttünk a várost alakító és az egyes időrétegeken át a mindenkori jelenbe torkolló történelmi folyamat teljessége.

Az első, méreteiben komoly település, amelynek »városképe« már erőteljesen jelentkezett a

tájban, fővárosunk római elődje, Aquincum volt. Négy száz éven át húzódott itt a Duna jobbpartján a római határ. Hatalmas erődvonal volt ez, melynek védelme alatt virágzott a legnagyobb ókori rabszolga társadalom kultúrája, kívül rajta a balparton pedig a »barbaricum« homálya sűrűsödött, amelyből mindig új és új néphullámok indultak ellene ostromra. Aquincum fontos sarkpontja volt ennek az ókori »Maginot-vonal«-nak. Katonai tábor és nagy közigazgatási jelentőségű polgári település egyesült benne. A település három főrészből állott. A katonai tábor nagy négyszöge, a mai Sztálin-híd budai hídfője táján terült el. Katonai rendeltetésű épületeit az egy-egy oldalon félkilométert is meghaladó hosszúságú komoly, bástyákkal megerősített kőfal vette körül. A tábortól délre és nyugatra a katonaság szükségleteit ellátó polgári személyek lakhelyeül szolgáló ún. »táborváros« házai állottak. Északra a tábortól Aquincum polgári települése volt. Ezt szintén szabályos vonalakban futó falak vették körül. A római település és a táj között nem volt szoros kapcsolat. A tábor és a polgári település, szabályos falnégyszögeikkel mereven, szinte erőszakosan vágta bele környezetükbe. Ez a szabályosság az egész akkori ismert világot megszervező hatalom egyetemességére utalt. A tábor oldalai mentén nyílegyenesen futó pártázatos erődfalak imponáló méreteikkel, szinte szuggesztív erővel éreztethették a római imperium mindenek felett álló rendjét és hatalmát. További jellemzője volt Aquincumnak a színessége. Az egész település élénk, ragyogó, világos színekben pompázott. A fehér mészkőfalak, világospiros cserépfedelek erős ellentétet váltak el az akkor még őserdőszerűen dús vegetáció sötétzöldjétől, vagy a nagykiterjedésű virágoskertektől, amelyek széles övben ölelték körül a várost. E színesség magyarázza, hogy Aquincum az akkor ismert világ szélén, a messze északon határozottan földközi-tengeri jellegű várossá fejlődött.

A római uralom megszűnése után egyik barbar népcsoport a másikat váltotta. Ezek nem voltak városépítők. A magyar honfoglalás időpontjában a római építmények még tekintélyes tömegekkel emelkedtek a föld fölé és az egykori élet e monumentális maradványai még mindig jelentékenyebb elemei voltak a település összképének mint a népvándorlás korának sátrakból, faházakból álló faluszerű telepei.

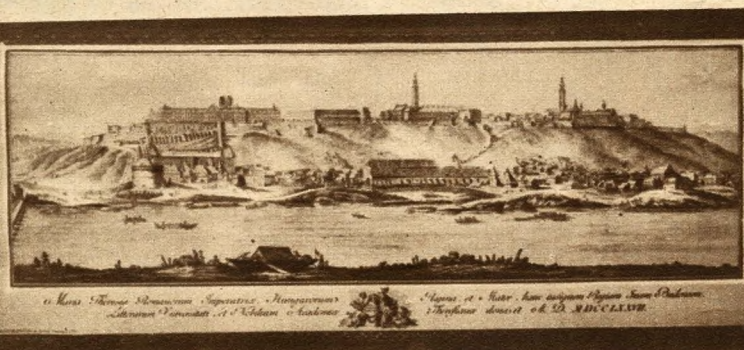
A népvándorlás korában forgalmas kereskedelmi útvonalak kereszteltek fővárosunknál a Dunát. Ezek jelentősége a honfoglalás után sem csök-

Buda és Pest a török hódoltság korában

A Vár és Víziváros a XVIII. században

A Vár Pest felől nézve a XVIII. század második felében

kent. A lüktető életű révhely körül három ponton keletkeznek a középkorban települések, a egykori római tábor romjai között Óbudán, a ma Tabán helyén és a balparton a belváros területén. Életüknek a tatárjárás vetett véget 1241-ben. A telepeket lerombolták és felégették a támadók.

A tatárok kitakarodása után a romokon újra megindult az élet. A katasztrófa azonban döntő változást idézett elő a városkép fejlődésében. A három régi települési középpont mellett egy újabb keletkezett, amely az egész városkép egységbe szervezésére volt hivatva. IV. Béla királyunk ugyanis felismerve egy magaslati helyen álló, könnyen védhető vár hadászati jelentőségét, az addig néptelenül álló Várhegyen megvetette a későbbi Budavára alapjait. Itt volt ezután a királyi palota, amelyhez falakkal körülvett polgári város is csatlakozott.

Budavárának jelentősége már az Árpádok alatt gyorsan növekedett, az Anjouk, majd Zsigmond és Mátyás király alatt pedig nemcsak a fővárosi települések közül emelkedett ki, hanem az egész ország kiemelkedő középpontjává magasodott. Mátyás király, aki hatalmas középeurópai birodalom megteremtésén fáradozott, e birodalom középpontjának a budai Várat szánta. Budavára vezető szerepe a magyar nép széles rétegeiben tudatossá vált. A Vár a maga kézzelfogható valóságában, építészeti megjelenésében, már a középkor folyamán lassan szimbólummá alakult, a nemzeti egység szimbólumává.

A Várhegynek a táj alakulása különös esztétikai értéket ad. A budai hegyek koszorúja hatalmas ívben veszi körül. E hegykoszorú északon a József- és Ferenc-heggyel támaszkodik a Dunára, hogy visszatérve délen a Gellérthegyben tornyosuljon ismét a folyam fölé. A hatalmas ív középpontján, minden felől völgyekkel határolva, közvetlenül a folyam mellett emelkedik a Várhegy táblája. Ezért érezzük olyan erősen középpontinak helyzetét. Ezért foglalja el mindig a hegyek távoli kilátópontjairól szemlélve a látkép közepét.

Keresve sem lehetett volna tehát az ország életére döntő jelentőségű, városéletet magába fogadó, mindent maga alá rendelő eszmei tartalmat megtestesítő építészeti együttes elhelyezésére alkalmasabb pontot találni mint a Várhegyet. Zsigmond és Mátyás királyaink alatt monumentális királyi palota épült itt ki. A hozzátartozó Várnegyed gótikus tornyaival együtt mesészerűen magasba szökő, csipkézett sziluettet rajzolt a Várhegy fölé. Ez nagyszerűen fejezte ki azt, hogy ez az ország középpontja, s mivel a tájegység középpontjában emelkedett, szerves esztétikai egységbe kovácsolta az addig szétszórt elemeket, egy újonnan születő nagyszerű városképben maga alá rendelve azokat. A Várhegy beépítésével együtt született meg tehát tulajdonképpen Budapest mint a világ egyik legszebb városa.

Az egyenes horizontális vonalakkal záródó bástyák felé magasodó épületek tetői jellegzetesen csipkézett sziluettet rajzoltak a hegy fölé. Míg fővárosunkra általában a horizontalitás jellemző, addig az alapját alkotó hegygel összenőtt Vár csipkézett sziluettje a várostest távolabbi részeiből szemlélve határozottan vertikális hangsúlyként jelentkezett. A vári sziluett vertikálitása a múlton alapul, sőt a múltban sokkal erősebb volt mint ma. A középkorban a »friss palota« egész toronyerdejéhez a polgári városban legalább 8–10 magasba törő gótikus torony csatlakozott. A török

Fővárosunk képe 1800 körül a Gellérthegyről

uralom alatt a vertikálitást még fokozó karcsú testű, szinte egydimenziós minaretek váltották fel azokat. E magasbatörő csipkézettségben, mint az alaprajzi kontúrok vonalvezetésében is, a természeti adottságokhoz való idomulásnak, a táj plasztikájának, architektonikus tömegekkel, várostesttel való fokozott érvényrejutásának ösztönös megérzésén alapuló helyes törekvése nyilvánult meg. Az egészséges városmorfológiai fejlődés ugyanis nem akadályozza meg a domborzat változatos alakulása által nyújtott tektonikus tömeg és tér-élmények kialakulását, hanem ellenkezőleg, fokozza, elősegíti azt. Nem bontja meg nagy építészeti tömegekkel a talajformációk egyensúlyát. Nem torlaszolja el velük a völgyeket, hanem a magaslati pontokra építve azokat, hangsúlyozottan emeli velük ki a táj karakterét.

A város külső képének harmóniája megnyilatkozott annak belsejében is. *Az utcákat és tereket járó idegen előtt állandóan változó élmények során át tárta fel szépségeit a színes keleti elemekkel átszőtt gótikus főváros.* A Várnegyed mint a királyi udvar visszfénye, a gazdag polgárság és mágánások palotáival, Pest-élénken pezsgő kereskedelmével és iparával, Óbuda egykori nagyságát mutató monumentális építményeivel jellemző színekkel tették teljessé e képet.

A középkori főváros életét a török hódoltság szakította meg. A török 1541-ben harcok nélkül, csellel lett úrrá a városon. A középkor által kialakított várostest tehát szinte változatlanul élte át a nagy fordulatot. A régi keretbe azonban merőben új tartalom költözött. Buda, bár a hódoltsági terület fővárosa lett, régi fényét elvesztette. Mátyás király egykori palotáját raktárnak, istállóknak használta a török. A basák — kiknek személye szinte évenként változott — másutt ütötték fel szerény szállásukat. Tartalom és forma ellentéte a városképben tehát különösen a hódoltsági idő első felében teljes volt.

A XVI. és XVII. század fordulójára azonban lassan mégis átformálódott a város képe. A középkori várost rongálták a sikertelen keresztény ostromok, tűzvészek, löporrobbanások. Egy elemi erejű földrengés is tetézte ezek munkáját. A pusztulás nyomában járó török építkezések eredményei mindjobban meglátszottak. A pusztuló középkori városkép foszlányai mögött előtűntek egy karcsú minaretekkel tűzdelt keleti város körvonalai.

1686-ban, 150 éves hódoltság után a város ismét keresztény kézre került. Az ostrom rombolása szörnyű volt. Míg a török a régi városélet által évszázadok alatt kialakított várostestet szinte érintetlenül kapta, most az erőszakos változás azt szétrombolta.

A régi főváros egykori jelentőségét eleinte nem kapta vissza. A főváros a hódoltság ideje alatt Pozsony volt és e szerepét eleinte Buda felszabadítása után is megtartotta. A romok között szinte elképzelhetetlenül nehéz körülmények között indult meg az élet. A város sehohsem lépte túl a középkori kereteket. Fő részei a jobbparton Óbuda, a Vár, Tabán és Víziváros, a balparton Pest voltak. Az új építkezések eleinte földszintesek, vagy legfeljebb egyemeletesek. A város sokat szenvedett a tűzvészekről. Ezek között az 1723. évi volt a legrettenetesebb, amely az újjáépülő Várnegyedet pusztította el.

A várostest és a táj között még a középkorban kialakult harmonikus kapcsolat lényegét a ba-

A József tér a XIX. század első felében

A Vár a XIX. század elején

A mai Batthyány tér képe a XIX. század elején

A klasszicista Dunapart

Belvárosi részlet a XIX. század elejéről

rokk város is megőrizte, noha a Várhegyet koronázó építészeti együttes jelentősége csökkent. A középkori palota romjain újjáépülő, méreteiben és kiképzésében jóval szerényebb királyi lak — amely hosszú ideig üresen állott — városképi jelentőségében nem versenyezhetett elődjével. Az egész várhegyi beépítés mozgalmassága, körvonalainak csipkézetten magasbatörő jellege csökkent, lefokozódott. Az égbeszökő gótikus tornyokat és a minaretek karcsú kőtűit a barokk tetőgerincek nyugodt vízszintes vonalai váltották fel.

A XVIII. századi város belső képét a barokk építészeti ízlés határozta meg. E stílus nyugaton túljutott már delelőpontján, amikor a török kiűzésével felszabaduló Pest-Budára egyszerre, szinte gyökerek nélkül plántálódott át. A hazai viszonyok, az új levegő hatása alatt rövidesen kialakult jellemző helyi formája. E szerény, provinciális ízfű, s a továbbélő adottságok által megkötött stílusban épülő város kereteit itt-ott monumentális épületek feszítették szét. E nagy középületek rendesen külföldről jött mesterek alkotásai voltak, s óriási méreteikkel szinte idegenül ékelődtek bele a középkorból maradt városszerkezetbe. Ilyen volt pl. az Invalidus-ház (ma: Központi Tanácsház), a kiscelli trinitárius kolostor és templom (ma: Fővárosi Történeti Múzeum) vagy a Zichy-kastély Obudán.

A többnyire középkori alaprajzon kiépülő utcák és terek arányaira általában a bő méretezés, szélesen terpeszkedő horizontalitás volt jellemző. A nyugaton gyakori, nagyszabású barokk városkompozíciók kialakítását a középkori adottságok továbbélése és a gazdasági viszonyok szegényessége megakadályozta.

A XVIII. század második felében a főbb útvonalakat már kövezték, s megjelentek a város későbbi szobordíszének előhírnökeiként az első monumentális szoborművek is (pl. a Szentháromság emléke a Várban). A század hetvenes éveitől már utcai közvilágítás is működött a Várnegyedben.

A XVIII. század végén megindult a küzdelem, amelynek célja: szabadulás a Habsburg-gyarmatosítás szorításából, a politikai és gazdasági függetlenség kivívása. E küzdelem már mind nagyobb erővel támaszkodott Pest-Budára. A vezetés szerepét Pest ragadta magához. Fejlődése a XIX. század elejére szinte robbanásszerűen expanzív lett. Kereskedelmének, iparának, kulturális életének növekedése rohamos. A lakosság száma szinte négyzetesen emelkedett.

Pest életének e hirtelen felfokozódása szétfeszítette a középkori és barokk kereteket. A mai kiskörút vonalában haladó középkori falakat lebontották és a szétterülő várostest átlépte azokat a határokat, amelveken belül a XVIII. század elején még jól megfért. A terjeszkedés eleinte a középkori városkapuktól kiinduló sugárirányú utak mentén indult meg, de hamarosan a belvárostól északra elterülő pusztai terület, a mai Lipótváros

A Felszabadulás tér helye a Belváros szabályozása előtt 1890 körül

felé fordult. Az új városrész, melynek építése Hild János terve alapján történt — már morfológiailag, városképileg, a barokktól eltérő új ízlés, a klasszicizmus szülte volt.

A klasszicista stílus jegyében bontakozott ki a múlt század elején fővárosunk új képe, amely maradéktalanul tükrözte a reformkor egész eszméiségét. E stílus Pest-Budán különösen jellemző erejű helyi színezetet nyert. A városképet érintő lényeges változások szinte kizárólag a balpartra korlátozódtak, Budán az élet mindinkább megmerevedni látszott. A Hild-féle terv nyomán gombamódra felnövő Pest átlagos beépítési magassága két-három emeletes volt. A Lipótvárossal egyidejűleg épült ki a dunaparti házior. Az előkelő nyugalmú, finom plasztikájú palotahomlok sora méltóképpen jelentette meg a várost egyik fő szemléleti lehetősége, a Duna felől. Sajnos, ebből a nagyszerű palotasorból, amely a mai Apáczai Cseri János utca keleti oldalán haladt, ma már csak hírmondóként maradt ránk néhány épület. Egységes hatásáról, harmonikus szépségéről csupán a reformkor ismert nagy réz- és acélmetszetű vedutái alapján alkothatunk fogalmat magunknak. A klasszicista városépítés alkotása volt a mai Roosevelt tér elődje, az egykori kirakodó tér. Ez sajnos a Lloyd-palota elhamarkodott lebontása és az egykori »Európa-szálló« (a felszabadulás előtt rendőrfőkapitányság) megsemmisülése után eredeti formájában már szintén a múlté. A klasszicizmus nagyszerű téralakításokkal szolgált a város belső részeiben is. Ezek közül a legjobban kiemelkedik a mai Vörösmarty tér őse, amely akkor egybenyúlva a mai József térrel, az egykorú ábrázolások tanúbizonysága szerint Európa egyik legszebb tere lehetett.

A klasszicizmus döntő városkép formáló tette volt a Lánchíd építése. Buda és Pest morfológiai és esztétikai összetartozását kovácsolta még tökéletesebb egységbe ez a nagyszerű műszaki és építőművészeti alkotás, amely már a kortársak szemében is a »két testvérváros« egybetartozásának, egymásra utaltságának szinte szimbólikus erejű kifejezőjévé magasodott.

A szabadságharc bukása nemcsak egy felfelé ívelő korszak végére tett pontot, de határköve a neoklasszikus városkép fejlődésének is. Hentzi tábornok ágyúgolyói, Alnoch ezredes merénylete a Lánchid ellen ejtették az első sebeket a klasszicista városra. Pollack elpusztult redoutja helyett felépült Feszli Vigadója, s vele új hang jelent meg a városképben, a romantika. A romantika fellelése nemcsak a klasszicizmuséval ellentétes építőművészeti szemlélet diadalra jutását jelentette, hanem új nagyságrend megjelenését is. Az átlagos beépítési magasság három-négy emeletesre szökkent fel. A város terjeszkedése alapvetően is tovább fokozódott. A kapitalista gyáripár kifejlődésének következményeként megkezdődött az ún. peremvá-

A Szentháromság tér a Várban 1890 körül

A Ferenciek tere a múlt század végén

rosok fokozottabb növekedése. Módosította a városképet a *Duna partfalainak 1860 körül kezdődő kiépítése*, határozottabb vonalakkal rajzolva meg a város belseje felé összeszűkülő folyam kontúrjait.

A múlt század végén Európaszerte erősödő iramban keletkeztek és fejlődtek a nagyvárosok. Ez a kor, sajnos, a városok esztétikai értékét nézve már visszafejlődést, színvonalcsökkenést jelentett. Budapesten a kapitalista városépítés e romboló szakasza szerencsére viszonylag későn következett be. A millenniumig terjedő idő, amelyre az eklektikus építészeti ízlés jellemző, még mindig a felfelé ívelés kora. A városkép ez időben a beépítés méreteiben világvárosi jelleget öltött. A várostest átlagos magassága ugyan még mindig nem lépte túl a négy emeletet, tehát még mindig jól simulat a lankás hegyvonulatok által meghatározott táji keretbe, óriási horizontális méretével azonban már teljesen kitöltötte a tájkeret által nyújtott lehetőségeket. További terjeszkedés már szétfolyóvá, áttekinthetetlené tette volna. A világvárossá alakulás az utolsó nagy feladat, amelyet a fejlődés úgyszólván az összes történeti érték átmentésével, s a táji adottságok követelményeivel harmóniában tudott megoldani.

Egymás után épültek a hidak — nemcsak műszakilag elsőrendű, de esztétikailag is kiemelkedő alkotások — mind szorosabb egységbe kovácsolva a folyam két partját.

A századforduló táján készült el az új királyi palota. A Duna főle tornyosuló hatalmas épülettömege méltó lett ismét a Várhegy eszmei funkcionális szerepéhez és a város táji keretében elfoglalt középponti helyzetéhez. Méretével helyes arányba került ismét az időközben óriásivá dagadó várossal. Ez az időszak valószínűleg a neoklasszikus palotaszorostól elhúzódtat *szállodaszorossal* a Dunapart világvárosi arányú kiépítését is. A nagyarányú építészeti tevékenységre Ybl Miklós művészetgyénisége nyomta rá bélyegét. Épületei még mindenütt konstruktíven illeszkedtek bele a városképbe (Vámpalota, Operaház, Várkertbázár stb.).

A nyolcvanas években született meg egy szűk, földszintes házikkal szegélyezett utcácska, az *Ellbogen Gasse helyén a Sugár út* (ma: Sztálin út) fényes palotasorával. Ha a Dunapartot tekintjük esztétikai értelemben fővárosunk észak-déli tengelyének, akkor joggal nevezhetjük a Sztálin utat a kelet-nyugati esztétikai tengelynek. Érdekes megfigyelni, hogy a Városligettől kiindulva milyen szuggesztív erővel érzékelteti a városcentrum felé közeledést az útvonal szakaszonként egyre szűkülő szélessége és a szegélyező beépítés egyre tömegesebbé váló, egyre magasabbra törő falai. Az egyre fokozódó intenzitású élménysor végül a Lánchídhöz vezet, amely fölött az egész város esztétikai fő-

témajaként megjelenik a Várhegyet koronázó beépítés.

A századfordulóra a városkép fejlődése csúspontjához ért. Egyidejűleg megjelentek a bomlás aggasztó tünetei. Az addig rohamos, de még konstruktív fejlődés hasonlóvá vált egy rákos daganat sejtjeinek burjánzásához. Az építkezések a terület maximális kihasználására, a lehetőség szélső határáig feszített haszonra törekedtek. A hatóságoknak nem állott rendelkezésére céltudatosan megszerkesztett városrendezési törvény. A városesztétika, mint tudományos megalapozott studium, ekkor ismeretlen volt még.

Az addig három-négyemeletes magas várostestet hat-hétemeletes bérkaszárnnyák törték át. Budapest a tűzfalak városa lett. Míg a megelőző korok városa mértéktartó beépítési magasságával elősegítette a táj domborzatának érvényesülését, a késő eklektika városa zavarta, elhomályosította azt. A táj és város kapcsolata meglazult, harmóniája gyengült.

A nagyarányú építészeti tevékenység pusztította a múlt még fennmaradt városképi és műemléki értékeit. Az Erzsébethíd építésekor felszámolták a Belváros régi városmagjának jelentékeny részét. Sokat bontottak a Várnegyedben is, amelynek sziluettjét öt-hatemeletes bérházakkal, az Országos Levéltár tornyával rontották el.

Egy pozitív városkép formáló tette e kornak is volt. Ez volt a Parlament felépítése. A Vár ezzel kapta meg tulajdonképpen a pesti parton megfelelő súlyú architektonikus ellenpontját. Az összkép a XX. század elején ennek ellenére mind lehangelőbbé vált.

A második világháború és fővárosunk felszabadítása a városkép történetébe is döntő jelentőségű változást hozott. A város építészeti állagának romlása csak az 1686-os ostrom pusztításához hasonlítható. Sok építészeti emlék, műemlék sajnálatos pusztulása mellett azonban bizonyos vonatkozásokban már magának a rombolásnak is voltak pozitív eredményei. Helyenként szinte *«tabula rasa»*-k keletkeztek, elpusztítva a kései eklektika hibás építkezéseit és lehetőséget nyújtva a hibák jóvátételére (pl. a Várnegyed több ormótlán bérházának sérülése és lebontása). A Várnegyedben a harci cselekmények a megrongált házakon középkori műemléki értékek egész rétegét tárták fel nem sejtett gazdagságban és bőségben.

A városkép formálásának nagy és szép feladata komoly felelősséget ró a jelen nemzedékre. Rajta múlik, hogy a felszabadulás ténye a városkép fejlődésében újabb emelkedés vagy hanyatlás kezdete lesz-e. Az eddigi fejlődés tanulságai azt bizonyítják, hogy a város esztétikai értékeinek további gazdagodására csak abban az esetben számíthatunk, ha az új főváros képe a táj adottságaival harmóniában, a várostartalomnak hű és igaz tükörképe lesz.